

Awpu gvwie syvv kry qw ikCu pwey mwnu
1

‘ਦਇਆ’ ਕਰਨੀ ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਮ ਗੁਣ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ‘ਦਇਆ’ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਜੀਵ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ, ਤਰਸ ਅਥਵਾ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ ਇਸ ਲਈ ‘ਦਇਆ’ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਗਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ‘ਦਇਆ’ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਬਤ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ—

ਧੋਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੜ੍ਹੁ ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ ॥
ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪਨ੍ਹ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ ॥ (ਪੰਨਾ-468)

ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ ਖਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨ ॥ (ਪੰਨਾ-1245)

ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦਿੜਾਇਆ ।

ਗੁਰਸਿਖ ਲੈ ਗੁਰਸਿਖੁ ਸਦਾਇਆ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗ.11/3)

‘ਜੀਅ ਦਇਆ’ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ—

સત્તીમાં

ਵਿਧਵਾਵਾਂ

અપાહની

ଅନ୍ତିମ

ਬੀਮਾ

ਬਿਰਧੁ

ਲੁਝਵੇਦਾ

ਆਦਿ ਇਨਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਸੂ-ਪੰਡੀਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ—ਸੰਭਾਲ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣਾ 'ਆਪ' ਕੀ ਵਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ—ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਿਆਰ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਅਤੇ ਕਲਿਆਨਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

L96.1

LEKH 96 SEWA—SERVICE

But if he eliminates his self-conceit and then performs service, he shall be honored.

Showing ‘mercy’ is a superior virtue among divine virtues and is the foundation of religion. One who is devoid of mercy will not have the desire to sympathize, pity, or help someone else, For this reason, without ‘mercy’ we cannot do service for others . Gurbani mentions the importance of ‘mercy’ thus --

1. *The mythical bull is Dharma, the son of compassion or mercy.* 3
  2. *One knows the Truth only when he receives true instruction.
Showing mercy to other beings, he makes donations to charities.* 468
  3. *Kindness as their deity, and forgiveness as their chanting beads - they are supreme.* 1245
  4. *The Guru makes him practise truth, contentment, dharma, name, charity and ablution.
Adopting the teachings of the Guru, the individual is called a Sikh of the Guru.* VBG 11/3

‘Mercy towards the living’ includes serving –

Orphans

Widows

The disabled

The blind

The sick

The aged

etc. human beings and animals—birds by looking after them and caring for them. In such service of mankind, apart from physical service, one's 'self' has to be sacrificed too—for this reason if such service is done with feelings of love for the Guru, then it is extremely beneficial and salvation giving.

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਭੀ ਗਲਤਾਨ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੇਕੇ ਤੇ ਥੋਥੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ **ਇਲਾਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ** ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਹੀ 'ਜੀਵਨ ਸੇਧ' ਦੁਆਰਾ—

ਪ੍ਰਮ-ਹਸ
ਪ੍ਰਮ-ਪਿਆਲਾ
ਜੀਵਨ-ਰੋਂ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਸਬਦ
ਨਾਮ

ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਪਰ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਕਰਮ-ਕੁਲੋਖਿਆਂ, ਵਹਿਮਾਂ, ਫੋਕੇ-ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਚਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠ-ਪਿੱਥੇ **ਨਿਜੀ-ਸੁਆਰਬ ਦੀ ਭਾਵਨਾ** ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਆਰਬੀ-ਹਉਂਧਾਰੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਰੋਂ ਅਤੇ ਉਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫੇਕੇ ਮੁਰਦਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹਨ।

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜਮਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨੀ ਉਪਰਿ ਚੇਰ ॥ (ਪੰਨਾ-1247)

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕੀਏ ਟਾਰੀ ਨ ਟਰੈ ਭੁਮ ਫਾਸ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਉਪਜੈ ਤਾ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ-346)
ਜਿਚਰੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਹਰੀ ਵਿਚਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਬਹੁਤੁ ਅੰਕਾਰੁ ॥
ਸਬਦੈ ਸਾਦੁ ਨ ਆਵਈ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥
ਸੇਵਾ ਬਾਇ ਨ ਪਵਈ ਤਿਸ ਕੀ ਖਪਿ ਖਪਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰ ॥ (ਪੰਨਾ-1247)

ਇਹਨਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ—

ਈਰਖਾ
ਦਵੈਤ
ਘਿਰਨਾ
ਅਸਾਡੀ
ਦੁਖ
ਕਲੋਸ

Before the advent of the Gurus, in this world there were various types of rites-rituals prevailing in which even the religious leaders were engrossed. The Gurus taking pity on us blessed us with Divine Gurbani to take us out of these insipid and hollow rites-rituals, and through the correct 'life-direction' gave us the lesson of bonding with –

Love-relish
Love-cup
Life-current
Ambroisal nectar
Shabad (divine word)
Naam.

But we have got ourselves entangled again in those doubt-fallacies, superstitions, hollow-practices and rites-rituals. Although our rites-rituals now are different from the previous ones, behind these rites-rituals there is a personal selfish desire. These selfish ego-ridden rites-rituals without spiritual life-current and lofty-pure love feeling, have remained hollow dead practices.

1. *Those who forget the Naam and do other things,
O Nanak, will be bound and gagged and beaten in the City of Death, like the
thief caught red-handed.* 1247
2. *I have tried many methods, but by turning it away, the noose of doubt is not turned
away.
Love and devotion have not welled up within me, and so Ravi Daas is sad and
depressed.* 346
3. *As long as his mind is disturbed by waves, he is caught in ego and egotistical pride.
He does not find the taste of the Shabad, and he does not embrace love for the Name.
His service is not accepted; worrying and worrying, he wastes away in misery.* (1247)

Through ritualistic services, under the cover of religion --

Jealousy
Duality
Hatred
Impatience
Pain
Suffering

ਖਿੱਚੋਤਾਣ
ਤਾਂਸੁਬ
ਲੜਾਈਆਂ
ਝਰਾੜੇ
ਕਾਮ
ਕੁਧ
ਲੋਭ
ਮੋਹ
ਹੰਕਾਰ

ਆਦਿ ਅਉਗਣ ਵੱਧਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਹਨਾਂ ਫੌਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ 'ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ' ਬਣ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤਕਦੇ ਹਾਂ । ਇਹੋ ਜਿਹੋ 'ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ' ਆਪਣੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਪੜ੍ਹੇ, ਜੁਣੇ-ਜੁਣਾਏ, ਅਧੂਰੇ, ਫੌਕੇ, ਥੋਥੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿੰਗ ਤਿੱਬੇ ਕਰਕੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੁਆਰਾ ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨ ਦਾ 'ਪਾਣੀ ਰਿੜਕਣ' ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾ ਕੇ ਹੋਰ ਤਕਡੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗੀ 'ਸੁਗਲ' ਹੀ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ।

ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਕਰਤਾ ਫਿਰੈ ਹੁਕਮੈ ਮੂਲਿ ਨ ਬੁਝਦੀ
ਅੰਧਾ ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ ॥ (ਪੰਨਾ-509)

ਗਿਆਨੁ ਗਿਆਨੁ ਕਥੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥
ਕਥਿ ਕਥਿ ਬਾਦੁ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ 831)

ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਬਾਤਾ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਕੂੜੁ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-881)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਉਚੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵੇ ਦੇ ਗੋੜ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀ 'ਆਤਮਿਕ ਸੇਧ' ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਤੇ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਅਸੀਂ ਥੋੜੀ ਜੇਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲੋੜਦੇ ਹਾਂ—

ਸੇਵਾ ਥੋਰੀ ਮਾਗਨੁ ਬਹੁਤਾ ॥
ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ਕਹਤੇ ਪਹੁਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ-738)

Struggle
Fanaticism
Fights
Quarrels
Passion (lust)
Anger
Greed
Attachment
Egotism etc.

the demerits are indeed on the rise.

With these insipid religious disciplines, we regard ourselves as 'noble' and look down upon others. Sharpening the horns of our intellect with knowledge that is read, heard, incomplete, hollow, we are ever ready to 'churn the water' of our dry knowledge through debates with others. Regarding this as religious service we are indeed pandering our ego, are making it even stronger.

In other words doing the service of such religious propagation has indeed become our intellectual 'hobby'.

1. *He wanders around babbling and speaking, but he does not understand the Lord's Command at all. He is blind, the falsest of the false.* (509)
2. *Everyone talks about spiritual wisdom and spiritual knowledge. Talking, talking, they argue, and suffer.* (831)
3. *One who talks too much without love, speaks falsely, and obtains only false rewards .* (881)

In this way the focus of our attention does not rise above the desire of 'me-miness' and in the course of doubt-fallacies, we are becoming ignorant and indifferent towards the real 'spiritual direction' of life.

We are indeed expecting the fulfilment of our goals just by doing a little service--

4. *His service is insignificant, but his demands are very great.
He does not obtain the Mansion of the Lord's Presence, but he says that he has arrived there.* (738)

ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਮੂਰਿ ਮੌਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕ ਬਣ ਕੇ, ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਰਮਾਰਥਕ ਕਾਲਿਆਨ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਅਵੇਸ਼ਲੇਪਣ, ਦੁਚਿੱਤੇ ਅਤੇ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਸਲੀ ਆਤਮਿਕ ‘ਜੀਵਨ ਸੇਧ’ ਦੀ ਸਮਝ ਯਾਂ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਮਾੜਾ-ਮੰਟਾ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਭੀ ਅਪੂਰਾ, ਅਪੂਰਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ‘ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ’ ਦੀ ਬਜਾਏ ‘ਮਾਇਕੀ ਸੇਵਾ’ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ (Priority) ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦਾ ਖਿਆਲ, ਭਾਵਨਾ, ਨਿਸਚਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਤਨਾ ਦਿੜ੍ਹ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਤਨਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ ਕੈਦ (egoistic cell) ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ, ਚਿਤਵਨੀਆਂ, ਕਰਮ, ਸੇਵਾ, ਪੂਜਾ, ਭਗਤਾਂ ਆਦਿ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਘਾਲਨਾਵਾਂ ਭੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੀ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ‘ਖੇਲ’ ਹੈ।

ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਕੁਝਿਆਰੁ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਪਾਪ ਪੁਨ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-466)

ਹਉਮੈ ਨਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ-560)

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਰੇ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

(ਪੰਨਾ-1428)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਹਉਮੈ ਵੇੜੀ ‘ਮੈਂ-ਮੇਰੀ’ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੋ ਭੀ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਯਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ—ਉਹ ਸਭ ‘ਕਰਮਿਕ ਕਾਨੂੰਨ’ (Karmic Law) ਹੋਠ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ‘ਕਰਮ-ਬੱਧ’ ਕਰਕੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੇ ਕਰਮ ਰਤ ਤਾ ਕੋ ਭਾਰੁ ਅਫਾਰ ॥

ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀਂ ਜਉ ਨਾਮ ਸਿਉ ਤਉ ਏਉ ਕਰਮ ਬਿਕਾਰ ॥

(ਪੰਨਾ-252)

If our goal is not fulfilled, we turn our face away from God and becoming atheist, we begin to preach against the religious path.

If someone does religious service for religious salvation, that too is done with a careless, indifferent, double-minded and superficial heart, because we do not have the understanding or knowledge of the real spiritual ‘life-direction’ and the little spiritual knowledge we have, is indeed incomplete, imperfect and wrong.

Thus in our daily lives instead of priority being given to ‘religious service’ it is given to ‘materialistic service’.

Since numerous previous births, we have been abiding in the materialistic realm and the thoughts, feeling, faith of ‘me-miness’ have become so ingrained in us that despite so many religions and religious preaching, we have been unable to come out of the imprisonment of the doubt-fallacy of the egoistic cell.

All our thoughts, thinking, actions, service, worship, devotion etc. are circling around our own egotism. Regarding this as religion, we sit satisfied.

Therefore, our various types of services and efforts are indeed the ‘play’ of triguni materialistic realm of ‘second love’ in the doubt fallacy of egotism.

1. In ego they become truthful or false.
In ego they reflect on virtue and sin.

466

2. Ego is opposed to the Name of the Lord; the two do not dwell in the same place.
In egotism, selfless service cannot be performed, and so the soul goes unfulfilled.
(560)

3. Those who make pilgrimages to sacred shrines, observe ritualistic fasts and make donations to charity while still taking pride in their minds –
O Nanak, their actions are useless, like the elephant, who takes a bath, and then rolls in the dust.
(1428)

It is clear from the above (Gurbani) lines that in the triguni (three-phased) materialistic realm, whatever actions or service we do with the desire of ego-ridden ‘me-mineness’—they all come under Karmic Law and making us ‘action-bound’ put us under the control of yamas (couriers of death).

4. Acting in egotism, selfishness and conceit, the lovers of rituals carry the unbearable load.
When there is no love for the Naam, then these rituals are corrupt. (252)

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥

(ਪੰਨਾ-278)

ਸਾਡੇ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ, ਬਰਤ-ਨੇਮ, ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸੇਵਾ, ਪ੍ਰੀਨ-ਦਾਨ, ਨੇਕ-ਕਰਮ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਕ੍ਰਿਆ, ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਆਦਿ ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਵੱਲਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਨਿਘਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹਉਮੈ-ਵੇੜੇ ਮਨ ਦੀ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਆ ਯਾ ਕਰਮ ਅਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਯਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਮਿਥਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਕਰਮ ਦੇ ਪਿਛੇ 'ਭਾਵਨਾ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਸ ਕਰਮ ਦੇ ਚੰਗੇ ਯਾ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰੀਰਕ, ਮਾਇਕੀ, ਰਾਜਸੀ, ਮਾਨਸਿਕ, ਦਿਮਾਗੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੇ ਉੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਦੈਵੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਨ, ਨੇਕੀ, ਉਪਕਾਰ ਯਾ ਸੇਵਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਯਾ ਨਿਜੀ ਸੁਆਰਥ ਨਾਲ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹੋ ਕਰਮ ਹੀ 'ਪਾਪ'-‘ਜੂਲਮ’ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਪ ਕਰਹਿ ਪੰਚਾਂ ਕੇ ਬਸਿ ਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-1348)

ਪਾਪੇ ਪਾਪੁ ਕਮਾਵਦੇ ਪਾਪੇ ਪਰਹਿ ਪਰਾਹਿ ॥

(ਪੰਨਾ-36)

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ—‘ਮਾਂ’ ਭੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਨਰਸ’ ਭੀ। ਪਰ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ‘ਸੇਵਾ’ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤੁ ਫਰਕ ਹੈ। ‘ਨਰਸ’ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਉਜ਼ਰਤ ਅਥਵਾ ਉਪਜੀਵਕਾ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ‘ਮਾਂ’ ਆਪਣੀ ‘ਮਮਤਾ’ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਨ ਹੋ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ‘ਆਪਾ’ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਘਾਲਣਾ ਬਾਬਤ—

ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ
ਤਕਲੀਫ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ
ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ
ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਜਤਾਉਂਦੀ
ਮੁਆਵਜਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੀ
ਅੱਕਦੀ ਨਹੀਂ
ਬੱਕਦੀ ਨਹੀਂ।

1 As long as this mortal thinks that he is the one who does things,
he shall wander in reincarnation through the womb. (278)

Despite the abundance and flourishing of recitation-worship, fasting-vows, pilgrimage baths, service, charity, good deeds, benevolence, religious rites, religious propagation, libraries, rites-rituals etc., the state of our religion and spiritually is decaying because all these are done with the desire of ‘me-mineness’ of the ego-ridden mind and are keeping us entangled in the triguni (three phased) materialistic realm.

In reality no act or action can be said to be good or bad in itself. It can be said to be good or bad only after knowing the ‘motive’ behind it.

If the physical, materialistic, political, mental, intellectual powers are utilized with lofty pure divine inclination, then the actions are said to be (or fall in the category of) charity, goodness, benevolence or service, but if they are used with base inclinations or for personal gain, then those actions are said to be (or fall in the category of) ‘sin’-‘tyranny’.

2 They commit sins, under the influence of the five thieves. (1348)

3 Those who sin again and again, shall rot and die in sin. (36)

As an illustration, the upbringing of a child is done by the mother as well as the nurse. But there is a great difference between the ‘service’ of these two. The nurse serves the child and does her duty for her livelihood. On the other hand, the ‘mother’ under the influence her ‘motherly love’ sacrifices her ‘self’ in nurturing and serving the child and she –

Does not put on a show

Does not complain of difficulty

Does not expect praise

Does not remind (of the service she rendered)

Does not ask for reward

Does not get bored

Does not get tired

while doing this hard work (of bringing up the child).

L96.5 of all the services of the materialistic world

ਇਸ ਲਈ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਵਿਲੱਖਣ, ਅਲੋਕਿਕ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ, ਔਖੀ, ਗਾਖੜੀ, ਲਮੇਰੇ ਅਰਸੇ ਅਥਵਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਉਤਮ ਸੇਵਾ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਹੀ 'ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ' ਦਾ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਸਿਰਫ ਇਨਸਾਨਾਂ ਤਾਂਏਂ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ' ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਲਈ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ—

ਜਿਉ ਰਾਖੈ ਮਹਤਾਰੀ ਬਾਰਿਕ ਕਉ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਲ ॥ (ਪੰਨਾ-680)

ਹਰਿ ਜੀ ਮਾਤਾ ਹਰਿ ਜੀ ਪਿਤਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ॥
ਹਰਿ ਜੀ ਮੇਰੀ ਸਾਰ ਕਰੇ ਹਮ ਹਰਿ ਕੇ ਬਾਲਕ ॥

ਸਹਜੇ ਸਹਜਿ ਖਿਲਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਆਲਕ ॥ (ਪੰਨਾ-1101)

ਬੋਲਿ ਖਿਲਾਇ ਲਾਡ ਲਾਡਾਵੈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਨਦਾਈ ॥
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੇ ਬਾਰਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜੈਸੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾਈ (ਪੰਨਾ-1214)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮਾਇਕੀ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

- ਪੜ੍ਹੀਆਂ — ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ
- ਸੁਣੀਆਂ — ਸੁਣਾਈਆਂ
- ਸਿਖੀਆਂ — ਸਿਖਾਈਆਂ
- ਸਮਝੀਆਂ — ਸਮਝਾਈਆਂ
- ਦੇਖਾ — ਦੇਖੀ
- ਰੀਸੋ — ਰੀਸੀ
- ਰਸਮੋ — ਰਸਮੀ
- ਬੱਧਾ — ਚੱਟੀ
- ਸਵਾਰਥ ਲਈ
- ਕਾਮਨਾ ਲਈ
- ਧਾਰਮਿਕ ਤਸੱਲੀ ਲਈ

ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

For this reason, of all the services of the materialistic world, the service of 'mother-love' is distinct, super natural, without desire for reward, difficult, hard, long lasting, or is regarded as the loftiest service of her whole life.

In other words this 'mother-love' is indeed the reflection and symbol of 'Divine love' in this materialistic realm which is manifested and expressed through mother's heart.

This 'mother-love' is not just limited to human beings but it also exists among other species of this universe.

For this reason to compare 'Divine love' with 'mother-love', beautiful examples are given in Gurbani—

- 1 *Just as the mother protects her children, God nurtures and cares for us. (680)*
- 2 *The Dear Lord is my mother, the Dear Lord is my father; the Dear Lord cherishes and nurtures me.
The Dear Lord takes care of me; I am the child of the Lord.
Slowly and steadily, He feeds me; He never fails. (1101)*
- 3 *He plays with me, He fondles and caresses me. Forever and ever, He blesses me with bliss.
He cherishes me, just like the father and the mother love their child. (1213)*

From the above discussion, it is clear that in the materialistic realm, the services that we do are the result of

- reading - teaching
- listening - telling
- learning - coaching
- understanding —making others understand
- copying
- imitating
- following customary practices
- doing under compulsion
- self-interest
- fulfillment of desires
- establishing religious conviction.

ਇਹਨਾਂ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਬੱਚੇ ਲਈ 'ਸੇਵਾ' ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਗਿਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ 'ਸੇਵਾ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ।

ਲਵਜ਼ 'ਉਪਜੀ' ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹੈ।

ਉਪਜੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਚਾਉ ॥

(ਪੰਨਾ-290)

ਬਾਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਲੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਜਾ ਆਪਣੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਮਾਂ' ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦਾ 'ਸੇਮਾ' ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ 'ਪਿਆਰ-ਭਾਵਨਾ' ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ 'ਭਾਵਨਾ' ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੇ—

ਪਾਲਣ—ਪੱਸਣ
ਲਾਡ—ਲਡਾਉਣ
ਬੇਲ—ਬਿਲਾਉਣ
ਵਧਣ—ਫੁੱਲਣ
ਸੁਭ—ਇਛਾਵਾ
ਹਮਦਰਦੀ

ਆਦਿ, ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਬੱਚਾ ਕਿਤਨੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਹਉਮੈ ਵੇੜੇ ਮਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੋ ਸੇਵਾ ਜਾ ਨੇਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਸੁਆਰਥ, ਕਾਮਨਾ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਯਾਂ 'ਵਾਹ-ਵਾਹ' ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਭੁੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਸ਼ੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਦਰ-ਕੀਮਤ ਮਾਇਕੀ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਰਮਿਕ ਨਿਯਮ (karmic law) ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ—ਪਰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਅਥਵਾ ਇਲਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਯਾਂ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਰੂਹਾਂ—ਇਕ 'ਅਮੀਰ' ਅਤੇ ਇਕ 'ਗਰੀਬ' ਦਾ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਲੇਖਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਬੜੀ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬੜਾ ਆਦਰ ਭਾਓ ਅਤੇ ਮਾਣ ਹੋਵੇਗਾ—ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ 'ਅਮੀਰ' ਨੇ ਦੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ, ਯਤੀਮ ਖਾਨੇ, ਵਿਧਵਾ ਆਸਰਮ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਬਣਵਾਏ।

L96.7

Among the services of materialistic realm, mother's 'service' for her child is regarded as outstanding and without desire for reward. The reason for this is that the desire of 'service' for the child sprouts out of 'mother-love'.

The word 'sprout' deserves attention.

1 *Love and affection, and the taste of yearning, have welled up within.* (290)

We carry out rest of the services according to external motivation or our own inclinations. But when a child is born, a 'fountain' of 'mother-love' spontaneously wells up in the innermost consciousness of the mother's mind and it is with this 'love-feeling' that the service and nurturing of the child is done very well.

It is this 'feeling' or urge of 'mother-love' that guides and assists the—

Nurturing and upbringing

Hugging and cuddling

Playing

Growing up

Good wishes

Sympathy etc

for the child throughout his life even though he commits many wrongs and is much older.

The service or good that we do in this materialistic realm with ego-ridden mind has behind it a degree of self-interest, desire, sensuality or there is hidden hunger for hurrah!(applause). For this reason the value of such service in the materialistic realm is assessed according to karmic law—but in the spiritual realm or Divine Court, these have no reach or are not taken into account.

As an example when an assessment was made of two souls in the divine court—one 'rich' and the other 'poor' – the soul of the rich had great hope that it will receive respect, love and honour – because the rich man had built many schools, colleges, libraries, orphanages, hostels for widows, religious places in this world

ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਠ-ਪੁਜਾ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਪਰ, ਫੇਰ ਭੀ ਧਰਮਰਾਏ ਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ 'ਆਤਮਿਕ ਸੇਵਾ' ਦਾ ਲੋਖਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਭੀ ਉਸ ਨੇ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਅਤੇ ਨੇਕੀਆਂ ਆਦਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ 'ਛਲ' ਅਥਵਾ ਮੁਆਵਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ 'ਵਾਹ-ਵਾਹ' ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮਿਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। 'ਆਤਮਿਕ ਖਾਤੇ' ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਕੋਈ 'ਖਾਤਾ' ਨਹੀਂ ਹੈ—ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਉਂਧਾਰੀ 'ਨੇਕੀਆਂ' ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 'ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ' ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ।

ਵਿਚਿ ਹਉਮੇ ਸੇਵਾ ਬਾਇ ਨ ਪਾਏ ॥

ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ-1070)

ਤੀਰਬ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

(ਪੰਨਾ-1428)

ਪਰ ਗਰੀਬੇ 'ਰੂਹ' ਨੇ, ਅਤਿ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ, ਅਪਣਾ 'ਆਪਾ' ਵਾਰ ਕੇ ਜੋ ਭੀ ਤਿਲ-ਮਾਤਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ-ਉਹੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ 'ਲੇਖੇ' ਲਗ ਗਈ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ-ਮਾਣ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ।

ਭਾਵਨੀ ਭੁਗਤਿ ਭਾਇ ਕਉਡੀ ਅਗੁ ਭਾਗ ਰਾਖੈ
ਤਾਹਿ ਗੁਰ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ ॥   (ਕ ਭਾ.ਗ. 111)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਟ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹਨ।

ਟ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਹੋਰਵੇ' ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰੋਲ ਆਤਮ ਪਦ ਦੀ ਖੇਲ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕੋਈ—

ਸਵਾਰਬ
ਲੋਕਾਚਾਰੀ
ਗੀਸ
ਬੱਧਾ-ਚੱਟੀ
ਵਾਸਨਾ
ਕਾਮਨਾ
ਡਰ-ਭੈ

and also carried out numerous recitation-worships, rites-rituals, donations to charity. But despite this, there was no account of 'spiritual service' in the record of the god of justice (dharamrai). He was told that whatever donations he had given to charity and whatever good he had done in this world—all their 'fruit' or 'compensation' he had received in this materialistic realm in the form of praise and hurrah! Hurrah! There was no 'account' of his in the 'spiritual account'—because he had not sacrificed his 'self' to do service without expecting reward. All his ego-ridden 'good deeds' were already paid for or settled in the materialistic realm.

1 *One who serves in egotism is not accepted or approved.
Such a person is born, only to die again, and come and go in reincarnation.*
(1070)

2 *Those who make pilgrimages to sacred shrines, observe ritualistic fasts and make donations to charity while still taking pride in their minds
- O Nanak, their actions are useless, like the elephant, who takes a bath, and then rolls in the dust.*
(1428)

But the poor 'soul' despite being in very poor condition, did whatever little service he could by sacrificing his 'self' without expecting reward—this service was accounted for in the Lord's court and there, he was given honour-respect and he also became the beneficiary of other blessings.

3 *He who makes an offering of even a shell before the True Guru with loving worship and faith, the True Guru blesses him with the countless treasures of invaluable wealth (that is Naam).*
KBG 111

All the above discussions are limited to services prevalent in the doubt-fallacy of the triguni (three-phased) materialistic realm.

Beyond the trigun, the service of the divine realm is different – it is the play of pure spiritual status. Behind the service of spiritual realm there is no---

Self-interest	Compulsion
Public opinion	Sensualness
Imitation	Desire
Fear-dread	

ਹਉਮੈ
ਮੈ-ਮੇਰੀ
ਨਹੋਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਸੇਵਾ —

ਦੂਜੇ-ਬਾਉ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ,
ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿਚ,
ਬੈ-ਖਰੀਦ ਗੋਲਾ ਬਣ ਕੇ,
ਅਪਣਾ ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ,
ਹੁਕਮੀ ਬੰਦਾ ਬਣ ਕੇ

'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉਣੀ ਹੈ ।

ਮੈ ਬੰਦਾ ਬੈਖਰੀਦੁ ਸਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ॥
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਦਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਤੇਰਾ ॥

(ਪੰਨਾ-396)

ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

(ਪੰਨਾ-474)

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸਭਾਗਾ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਬਰਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥
ਸੌਦੀ ਕਮਾਵੈ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵੈ ਸੇਵਕੁ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਮਾਹਰੁ ਜੀਉ ॥

(ਪੰਨਾ-991)

ਸੋਈ ਕਮਾਵੈ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵੈ ਸੇਵਕੁ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਮਾਹਰੁ ਜੀਉ ॥

(ਪੰਨਾ-101)

ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ—

ਪ੍ਰੀਤ
ਪਿਆਰ
ਚਾਉ
ਉਮਾਹ
ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ

ਦੇ—

ਨਸੇ ਵਿਚ ਮਖਮੂਰ ਹੋ ਕੇ
ਭਾਣੇ ਵਿਚ 'ਸੂਰ' ਹੋ ਕੇ
ਇਲਾਹੀ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਕੇ

ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਸੇਵਕੁ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਰੇ ਸਚ ਸ਼ਬਦਿ ਪਤੀਣਾ ॥

L96.9

Egotism
Me-miness
of any kind.

This divine service of

rising above the second love,
the non-existence of egotism,
becoming purchased slave,
sacrificing one's self,
becoming obedient servant.

is (indeed) the cultivation of 'hukam' (divine law or command)

- I am Your purchased slave, O True Lord Master.
My soul and body, and all of this, everything is Yours.* (396)
- But if he eliminates his self-conceit and then performs service, he shall be honored.* (474)
- I am Your slave, Your bonded servant, and so I am called fortunate.
I sold myself at Your store in exchange for the Guru's Word; whatever You link me to, to that I am linked.* (991)
- He does that which pleases his Lord and Master. Inwardly and outwardly, the servant knows his Lord.* (101)

This divine service can only be carried out –

By becoming intoxicated in the intoxicant
By becoming in tune with the will
By becoming the divine weapon

of---

Love
Affection
Eagerness
Yearning
Love of inner self

of the satguru (true guru).

- The sevadar performs selfless service when he is pleased, and confirmed in the True Word of the Shabad.* (767)

L96.9

(ਪੰਨਾ-767)

ਨਾਨਕ ਸੇਵਕੁ ਸੋਈ ਆਖੀਐ ਜਿ ਸਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥	(ਪੰਨਾ-1251)
ਆਪੇ ਸੇਵਾ ਲਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਉਮਾਹਾ ॥	(ਪੰਨਾ-606)
ਆਪੇ ਸੇਵਾ ਲਾਇਅਨੁ ਆਪੇ ਬਖਸ਼ ਕਰੋਇ ॥	(ਪੰਨਾ-653)
ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੇਵਕੇ ਨਾਨਕ ਖਸਮੈ ਬੰਦਾ ॥	(ਪੰਨਾ-400)
ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਤੇ ਨਿਰਬਾਣ ਸੇਵਾ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਆਤਮਿਕ ਸੇਵਾ' ਅਥਵਾ 'ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ' ਅਥਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।	
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥	
ਤਿਸੁ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥	(ਪੰਨਾ-287)
ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਐਸੀ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ, ਨਿਰਮਲ, ਨਿਰਬਾਣ, ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੀ 'ਆਤਮਿਕ ਸੇਵਾ' ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਤੇ ਵਡਿਆਇਆ ਹੈ—	
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿ ਲਈ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥	
ਏਹਾ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥	(ਪੰਨਾ-34)
ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥	(ਪੰਨਾ-314)
ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਾਮਿ ਸੰਤੋਖੀਆ ਸੇਵਾ ਸਜੁ ਸਾਈ ॥	(ਪੰਨਾ-421)
ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਤੂੰ ਆਪਿ ਕਰਾਇਹਿ ॥	(ਪੰਨਾ-749)
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਨਿ ਆਪਣਾ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵੀਚਾਰਿ ॥	
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿ ਲੈਨਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਰਖਹਿ ਉਰਧਾਰਿ ॥	(ਪੰਨਾ-1415)
'ਸੇਵਾ' ਕਿਸ ਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?	
ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ—	
ਮੇਰੇ ਮਨ ਸੇਵਹੁ ਸੌ ਪ੍ਰਭ ਸ੍ਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਨਿਜਘਰਿ ਵਸੀਐ ॥	(ਪੰਨਾ-170)
ਟਹਲ ਕਰਹੁ ਤਉ ਏਕ ਕੀ ਜਾ ਤੇ ਬਿਬਾ ਨ ਕੋਇ ॥	
ਮਨਿ ਤਨਿ ਮੁਖ ਹੀਐ ਬਸੈ ਜੋ ਚਾਹਹੁ ਸੌ ਹੋਇ ॥	(ਪੰਨਾ-255)
ਨਾਨਕ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਹਰਿ ਗੁਰ ਸਫਲ ਦਰਸਨ ਕੀ ਫਿਰਿ ਲੇਖਾ ਮੰਗੈ ਨ ਕੋਈ ॥	(ਪੰਨਾ-306)

1. *O Nanak, he alone is called a selfless servant, who remains lovingly attuned to the True Lord.* (1251)
2. *The Beloved Himself commits some to His service; He Himself blesses them with the joy of devotional worship.* (606)
3. *He Himself enjoins us to serve Him, and He Himself blesses us with forgiveness.* (653)
4. *That servant, who performs the Lord's service, O Nanak, is the slave of the Lord Master.* (400)

It is such liberated service without expecting reward that can be truly said to be 'spiritual service' or 'service of the Guru'.

5. *One who performs selfless service, without thought of reward, shall attain his Lord and Master.* (286)

In Gurbani such lofty-pure, untainted, liberated 'spiritual service' of the divine realm is described and praised thus---

6. *I will accept the Will of the True Guru, and eradicate selfishness from within. By this work and service, the Naam shall come to dwell within my mind.* (34)
7. *Fruitful and rewarding is that service, which is pleasing to the Guru's Mind.* (314)
8. *Day and night, remain content with the Naam, the Name of the Lord; that is the true service.* (421)
9. *Liberation, comfort and proper lifestyle come from serving You; You alone cause us to serve You.* (749)
10. *Those who serve their True Guru, who contemplate the Word of the Guru's Shabad, who honor and obey the Will of the True Guru, who keep the Lord's Name enshrined within their hearts,* (1415)

Whose 'service' should be done?

In reply Gurbani advises thus—

11. *O my mind, serve God, the Giver of all peace; serving Him, you shall come to dwell in your own home deep within.* (170)
12. *Work for the One Lord; no one returns empty-handed from Him. When the Lord abides within your mind, body, mouth and heart, then whatever you desire shall come to pass.* (255)
13. *O Nanak, serve the Guru, the Lord Incarnate; the Blessed Vision of His Darshan is profitable, and in the end, you shall not be called to account.* (306)

ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਭਾਵਨੀ ਲਾਈਐ ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਹਾਠੀਲਾ
(ਪੰਨਾ-498)

ਹਮ ਹੋਵਹ ਲਾਲੇ ਗੋਲੇ ਗੁਰਸਿਖਾ ਕੇ
ਜਿਨ੍ਹਾ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਰਖੁ ਧਿਆਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-493)
ਤਿਸੁ ਚਰਣ ਪਖਾਲੀ ਜੋ ਤੇਰੈ ਮਾਰਗਿ ਚਾਲੈ ॥

ਟਹਲ ਕਰਉ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਕੀ ਪਗ ਬਾਰਉ ਬਾਲ ॥
(ਪੰਨਾ-810)

ਜਨ ਕੀ ਟਹਲ ਸੰਭਾਖਨੁ ਜਨ ਸਿਉ ਉਠਨੁ ਬੈਠਨੁ ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਾ ॥
(ਪੰਨਾ-828)

ਮਾਣਸ ਸੇਵਾ ਖਰੀ ਦੁਰੋਲੀ ॥
(ਪੰਨਾ-1182)

ਸਾਧ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਦਾ ਸੁਹੋਲੀ ॥
ਆਉ ਸਥੀ ਸੰਤ ਪਾਸਿ ਸੇਵਾ ਲਾਗੀਐ ॥

ਪੀਸਉ ਚਰਣ ਪਖਾਰਿ ਆਪੁ ਤਿਆਰੀਐ ॥
(ਪੰਨਾ-457)

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
(ਪੰਨਾ-1373)

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾ ਗੁਰ ਸਿਖ ਮਾ ਪਿਉ ਭਾਈ ਮਿਤਾ ।
(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 5/2)

ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਸਿਖਣਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ।
(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.28/4)

ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਉਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਆਤਮਿਕ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ
ਸੇਵਾ ਆਤਮ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ—

ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਲਾਵੈ ॥
(ਪੰਨਾ-240)

ਕੋਟਿ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਨਰਕਿ ਜਾਵੈ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਤਜਿ ਅਵਰ ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਹੋਈ ਹੈ ਤਿਚੁ ਮਾਨੁ ਮਹੜੁ ਜਸੁ ਘਾਟੈ ॥
(ਪੰਨਾ-497)

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਨੁ ਨਿਹਫਲ ਸੇਵਾ ॥
(ਪੰਨਾ-1158)

ਝੂਠ ਝੂਠ ਝੂਠ ਝੂਠ ਆਨ ਸਭ ਸੇਵ ॥
(ਪੰਨਾ-1166)

ਦੂਜੀ ਸੇਵਾ ਜੀਵਨੁ ਬਿਰਥਾ ॥
ਕਛੂ ਨ ਹੋਈ ਹੈ ਪੂਰਨ ਅਰਥਾ ॥
(ਪੰਨਾ-1182)

ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਗੇਰ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ-ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਅਤੇ ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਬਾਬਤ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਖਤ ਤਾਜ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—
L96.11

1. Serve the Saints with loving faith, and set aside your pride and stubbornness. (498)

2. I am the slave, the servant of the Guru's Sikhs, who meditate on the Lord God, the Primal Being, night and day. (493)

3. I wash the feet of those who walk upon Your Path. (102)

4. I perform service for Your slave, O Lord, and wipe his feet with my hair. (810)

5. I serve His humble servants, and speak with them, and abide with them. (828)

6. It is so painful to serve only mortal beings.
Service to the Holy brings lasting peace and bliss. (1182)

7. Come, O my companions, let us dedicate ourselves to serving the Saints.
Let us grind their corn, wash their feet and so renounce our self-conceit. (457)

8. Kabeer, it is good to perform selfless service for two - the Saints and the Lord.
The Lord is the Giver of liberation, and the Saint inspires us to chant the Naam. (1373)

9. Gurmukhs serve the Sikhs considering them their parents, brothers and friends.
VBG 5/2

10. The way of learning the conduct of a Sikh of the Guru is that one should be the holy congregation.
VBG 28/4

Apart from such lofty-pure liberated spiritual service, any other type of service is not accepted in the spiritual realm.

11. One whose mind does not embrace love for the Naam shall go to hell, even though he may perform millions of ceremonial rituals. (240)

12. Forsaking God, and serving another, one's honor, dignity and reputation are decreased. (497)

13. Without devotional worship of the Lord, service is useless. (1158)

14. False, false, false, false is all other service. (1166)

15. Life is wasted uselessly in the service of duality.
No efforts shall be rewarded, and no works brought to fruition. (1182)

Without service, this human –birth is wasted and is cursed and damned.
Gurbani has given us strong warning about this---

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਗੁਣਤਾਸੁ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵੀਐ ਆਪਣਾ ਪਾਈਐ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰੁ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੋ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
 ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਅਚਿਤ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

'ਸੇਵਾ' ਦੁਆਰਾ 'ਨਾਮ' ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ—

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵੈ ਸੌ ਜਨੁ ਲੇਖੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਗਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪਾਵਣਿਆ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿਐ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਵਿਚਹੁ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਭਾਰੈ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਚੀਤਿ ॥
 ਗੁਰ ਸੇਵੇ ਜੇਵੱਡੁ ਹੋਗੁ ਲਾਹਾ ਨਾਹੀ ॥
 ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸੈ ਨਾਮੋ ਸਾਲਾਹੀ ॥

'ਸੇਵਾ' ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 'ਹਰੀ' ਆਪ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿਐ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਲਗੈ ਨ ਮੈਲੁ ਪਤੰਗੁ ॥
 ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤਪਾ ਸਿਰਿ ਤਪੁ ਸਾਰੁ ॥
 ਹਰਿ ਜੀਉ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਭ ਦੂਖ ਵਿਸਾਰਣਹਾਰੁ ॥
 ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ ਅਚਿਤੁ ਹਰਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥

ਉੱਚੀ-ਜੁੱਚੀ ਆਤਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ 'ਸਚ' ਅਥਵਾ 'ਨਾਮ' ਵਿਚ ਸਮਾਇਦਾ ਹੈ—
 ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੂਪ ਸਮਾਸੀ ॥ (ਪੰਨਾ-11)

ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰਸੇਵਾ ਤੇ ਪਾਏ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਏ ॥
 ਜਿਨੀ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥

'ਮੇਵਾ' ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ 'ਹਰਿ ਰਸ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—
 ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨੀ ਪਾਇਆ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ॥
 ਅੰਤਰਿ ਹਰਿਰਸੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਚੂਕਾ ਮਨਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

L96.13

(ਪੰਨਾ-86)

(ਪੰਨਾ-313)

(ਪੰਨਾ-552)

(ਪੰਨਾ-129)

(ਪੰਨਾ-590)

(ਪੰਨਾ-832)

(ਪੰਨਾ-1062)

(ਪੰਨਾ-69)

(ਪੰਨਾ-423)

(ਪੰਨਾ-600)

(ਪੰਨਾ-160)

(ਪੰਨਾ-849)

(ਪੰਨਾ-26)

1. Serving the True Guru, peace is obtained. The True Name is the Treasure of Excellence. (86)
2. Serving his True Guru, one obtains the Naam, the Name of the Infinite Lord. 313
3. Fruitful is service to the True Guru, if one does so with a sincere mind. The treasure of the Naam, is obtained, and the mind comes to be free of anxiety. (552)

Through 'service' 'Naam' resides in the mind--

4. Serving the True Guru, one becomes acceptable. O Nanak, the Naam dwells deep within the heart; by Guru's Grace, it is obtained. (129)
5. Serving the True Guru, the Naam comes to abide in the mind, and doubts and fears run away. 590
6. Serving the True Guru, the Naam shall dwell in your conscious mind. 832
7. There is no other profit as great as service to the Guru. The Naam abides within my mind, and I praise the Naam. 1062

By (we) doing 'service', the 'Lord' himself abides in the mind--

8. Serving the True Guru, the Lord abides within the mind, and no trace of filth shall attach itself to you. (69)
9. Service to the Guru is the most excellent and sublime penance of penances. The Dear Lord dwells in the mind, and all suffering departs. (423)
10. Serving the Perfect Guru, one becomes carefree, enshrining the Lord within the mind. (600)
It is indeed by doing lofty-pure spiritual service that one gets assimilated into the 'truth' or 'Naam'--
11. Those who serve, those who serve my Dear Lord, are absorbed into the Being of the Lord, Har, Har. 11
12. They obtain glorious greatness by serving the Guru. O Nanak, those who are attuned to the Name are absorbed in the Lord's Name. (160)
13. Those who serve the Lord, find peace; they are absorbed in the Name of the Lord. 849

By doing 'service' Lord's relish' is obtained too--

14. Those who serve the True Guru obtain the Treasure of the Naam. Deep within, they are drenched with the Essence of the Lord, and the egotistical pride of the mind is subdued. (26)

L96.13

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਹਰਿਰਸੁ ਸਹਜਿ ਪੀਆਵਣਿਆ ॥
ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਸਹਜੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-128)
(ਪੰਨਾ-1174)

'ਸੇਵਾ' ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ 'ਰੱਬੀ-ਦਰਸ਼ਨ' ਹੁੰਦੇ ਹਨ—
ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਬਿਛੂਤ ਦੱਤਾਵੈ ॥
ਦਰਸਨੁ ਆਪਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥
ਰਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਖੈਨੀ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਦੇਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨੈਨੀ ॥
ਸੇਵਕ ਕਉ ਤੁਮ ਸੇਵਾ ਦੀਨੀ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਅਧਾਈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੇਵਕੁ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ਸਭੁ ਦੇਖੈ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੇ ॥

'ਸੇਵਾ' ਕਰਨ ਨਾਲ 'ਹਉਮੈ' ਭੀ ਮਰਦੀ ਹੈ—

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਰੇ ਕੋਰਣੀ ਸਾਰੁ ॥
ਭਨਤਿ ਨਾਨਕੁ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਹਉਮੈ ਮਲੁ ਜਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪਣਾ ਸਦਹੀ ਸੇਵਹਿ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਈ ਹੇ ॥

'ਸੇਵਾ' ਦੁਆਰਾ ਮਨ 'ਨਿਰਮਲ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ—
ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ ॥
ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਜਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸਚੁ ਟਹਲ ਕਮਾਨੀ ॥
ਤਬ ਹੋਏ ਮਨ ਸੁਖ ਪਰਾਨੀ ॥

'ਸੇਵਾ' ਕਰਨ ਨਾਲ 'ਪਾਪ' ਭੀ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—
ਕੋਟਿ ਪਰਾਪ ਮਿਟੇ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਦਰਸਨਿ ਦੂਖੁ ਉਤਾਰਿਓ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਸੇਵਹਿ ਸੰਤ ਭਗਤ ਤਿਨ ਕੇ ਸਭਿ ਪਾਪ ਨਿਵਾਰੀ ॥

L96.14

(ਪੰਨਾ-411)
(ਪੰਨਾ-416)
(ਪੰਨਾ-610)
(ਪੰਨਾ-982)

(ਪੰਨਾ-223)
(ਪੰਨਾ-852)
ਪੰਨਾ-1044
(ਪੰਨਾ-61)
(ਪੰਨਾ-593)
(ਪੰਨਾ-664)
(ਪੰਨਾ-898)

(ਪੰਨਾ-529)
(ਪੰਨਾ-666)

1. They serve the Guru, and the Lord dwells within their minds; they intuitively drink in the sublime essence of the Lord. (128)
2. Whoever serves the True Lord finds joy. O Nanak, he is intuitively absorbed in the Naam, the Name of the Lord. 1174

Through 'service' 'God's –Vision' is easily obtained—

3. Smear your body with the ashes of dedicated service, and live in the home of peace - make this your religious order. 411
4. Meditate on the Lord, O my friends and companions. Serving the True Guru, you shall behold God with your eyes. 416
5. Your servant, whom You bless with Your service, is satisfied and fulfilled. 610
6. The servant of the Lord, Har, Har, is committed to His service; He sees God pervading the entire expanse of the universe. (982)

By doing 'service' 'egotism' is also eradicated—

7. In the Guru's service is reflection upon the Shabad. Subduing ego, practice pure actions. 223
8. Prays Nanak, listen, O Siblings of Destiny! Serve the True Guru, and the filth of your ego shall be gone. 852
9. He serves his True Guru forever, and egotism is eradicated from within. 1044

Through 'service' the mind becomes clean--

10. Applying oneself to the service of the Guru, the mind is purified, and peace is obtained. (61)
11. Serving the Guru, the mind becomes immaculately pure, and the darkness of spiritual ignorance is dispelled. 593
12. Serving the Guru, one becomes immaculate. 664
13. Performing true service to the Holy, the mortal's mind is purified. (898)

With the doing of 'service' 'SINS' are eradicated too--

14. Millions of sins are erased, by serving You; the Blessed Vision of Your Darshan drives away sorrow.
15. Those Saints and devotees who serve the Lord have all their sins washed away. 529 L96.14

ਵੱਡੈ ਭਾਗਿ ਭੇਟੈ ਗੁਰ ਦੇਵਾ ॥
ਕੋਟਿ ਪਰਾਪ ਮਿਟੈ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥

(ਪੰਨਾ-684)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਿਸ਼ਨਾ ਭੀ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੀ ਸਭ ਭੁਖ ਗਵਾਈਐ ॥(ਪੰਨਾ-590)

ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਸੇਵਹਿ ਸੁਖਦਾਤਾ ਸੁਆਮੀ

ਜਿਸੁ ਸੇਵਿਐ ਸਭ ਭੁਖ ਲਹਾਸਾ ॥

(ਪੰਨਾ-860)

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਗਵਾਈ ਹੈ ॥

(ਪੰਨਾ-1044)

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ਹਉਮੈ ਤਿਸਨ ਬੁਝਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-1155)

ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ 'ਦੁਖਾਂ' ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—

ਜੋ ਤੁਧੁ ਸੇਵਹਿ ਤਿਨ ਭਉ ਦੁਖੁ ਨਾਹਿ ॥

(ਪੰਨਾ-724)

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਦੂਖੁ ਨ ਲਾਤੀ ॥

(ਪੰਨਾ-865)

ਸਗਲੇ ਦੂਖੁ ਮਿਟਿਹਿ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਖਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-1127)

ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਤਿਸੁ ਦੂਖੁ ਨ ਸੰਤਾਪੈ ॥

(ਪੰਨਾ-1142)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਦੀਓ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-110)

ਜੋ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਭੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਸੁਖੁ ਰਾਜਿ ਨ ਲਹੀਐ ॥

(ਪੰਨਾ-336)

ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਆਰਾ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਾ ਸੁਖੁ ਸਦ ਹੋਈ ॥

(ਪੰਨਾ-451)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲੁ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ —

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਅਤਿ ਸੁਖਾਲੀ ਜੋ ਇਛੇ ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ-31)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ-116)

ਜੇਹੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਲਾਗੀ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਏ ॥

ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਮਨਹੁ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਈਐ
ਦੂਜੀ ਸੇਵਾ ਜਨਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ਜੀ ॥

(ਪੰਨਾ-490)

ਸਫਲ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਕੀ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲੁ ਪਾਵਹੁ ॥

(ਪੰਨਾ-1218)

1. By great good fortune, one meets the Divine Guru. Millions of sins are erased by serving the Lord.

684

With the doing of service desires get erased too—

2. One who serves the Lord obtains the fruits of his rewards; all of his hunger is satisfied. (590)
3. O my mind, serve the Lord, the Giver of peace; serving Him, all your hunger shall depart. (860)
4. The glory of serving the True Guru is that it eradicates hunger and thirst. 1044
5. Serving the Guru, I obtain the Ambrosial Fruit; my egotism and desire have been quenched. 1155

Through service we are liberated from 'sufferings'—

6. Those who serve You, are not touched by fear or suffering. 724
7. Serving the Guru, pain does not afflict anyone. 865
8. All sorrows are erased, by serving the Guru; O Nanak, the Naam is our only Friend and Companion. 1127
9. One who serves the Guru does not suffer in pain. 1142

By doing service eternal peace is obtained—

10. Serving the Guru, I have found eternal peace; 110
11. The peace which is obtained by serving God, the Lord of the Universe - that peace cannot be found in kingdoms or power. (336)
12. Those who serve their Beloved True Guru obtain eternal peace. 451

By doing service mind's desired fruits can be obtained as well—

13. Serving the True Guru brings a deep and profound peace, and one's desires are fulfilled. 31
14. Serving the True Guru, all things are obtained.
As are the desires one harbors, so are the rewards one receives. (116)
15. Serving the Lord, you shall obtain the fruits of your heart's desires; serving another, your life shall pass away in vain. (490)
16. Service to my Lord and Master is fruitful and rewarding; from Him, you shall obtain the fruits of your mind's desires. (1218)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

ਇਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਚਾਕਰੀ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਲੜੈ ਪਿਆਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਨਿ ਆਪਣਾ ਕੁਲ ਕਾ ਕਰਨਿ ਉਧਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-552)

ਆਇਆ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ ਭਾਈ ਜਿ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-603)

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਆਪਣਾ ਭਾਈ ਤਿਨ ਕੈ ਹਉ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ॥
ਜਨਮੁ ਸਵਾਰੀ ਆਪਣਾ ਭਾਈ ਕੁਲ ਭੀ ਲਈ ਬਸਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-638)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਆਪਣਾ ਆਇਆ ਤਿਸੁ ਗਣੀ ॥ (ਪੰਨਾ-1283)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਣ-ਵਡਿਆਈ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ
ਦਰਿ ਸਚੈ ਸੋਭਾ ਪਾਇਦਾ ॥ (ਪੰਨਾ-1063)

ਸੋਹਨਿ ਖਸਮ ਦੁਆਰਿ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਸੋਭਾਵੰਤੇ ॥
ਸੇਵਕ ਸੇਵਿ ਸਦਾ ਸੰਹੰਤੇ ॥ (ਪੰਨਾ-1285)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਵਣ-ਜਾਣ ਅਥਵਾ ਜੰਮਣ-ਮਰਣ ਦਾ ਗੇੜ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੇਵਿਐ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-587)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਤਾ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਭਾਈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-635)

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਆਪਣਾ ਸੇ ਜਨ ਸਚੈ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਚੂਕਾ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ (ਪੰਨਾ-648)

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਲੱਗੈ ਆਇ ॥
ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਕਾਲੈ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨ ਬਸਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-651)

ਭਗਤਨ ਕੀ ਟਹਲ ਕਮਾਵਤ ਗਾਵਤ ਦੁਖ ਕਾਟੇ ਤਾ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ॥ (ਪੰਨਾ-1206)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਮਾਂ ਦੀ ਕਾਣ ਭੀ ਚੁਕਦੀ ਹੈ—

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਟਹਲ ਹਰਿ ਲਾਇਓ ਤਉ ਜਮਿ ਛੋਡੀ ਮੌਰੀ ਲਾਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-701)

ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਤਾਣੁ ਨਿਤਾਣੇ ਤਿਸੁ ॥
ਸਾਂਸਿ ਗਿਰਾਂਸਿ ਸਦਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਤਿਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ-854)

Human birth is successful with the doing of service—

1. Some wait upon and serve the True Guru; they embrace love for the Lord's Name. O Nanak, they reform their lives, and redeem their generations as well. 552

2. How blessed and approved is his coming into the world, O Siblings of Destiny, who focuses his mind on serving the Guru. 603

3. I fall at the feet of those who serve their True Guru, O Siblings of Destiny. I have fulfilled my life, O Siblings of Destiny, and my family has been saved as well. (638)

4. But if the mortal serves his True Guru, his coming into the world is judged to be worthwhile. (1283)

Praise-honour is obtained too in the Lord's Court with the doing of service—

5. Whoever serves the True Guru is blessed with glorious greatness, and honored in the Court of the True Lord. (1063)

6. Those who serve the True Guru, are embellished and exalted in the Court of their Lord and Master. (1285)

7. God's servants are embellished and exalted in His Court; serving Him, they look beauteous forever. 1139

The transmigration of souls or the cycle of births-deaths, ends with the doing of service----

8. Serving the True Guru, one finds a lasting peace; the pains of birth and death are removed. (587)

9. If one serves the True Guru, then he obtains peace, O Siblings of Destiny; his comings and goings are ended. (635)

10. O Nanak, those humble beings are true and approved, who serve their True Guru. They remain absorbed in the Name of the Lord, and their comings and goings cease. (648)

11. Serving the Guru, peace is produced, and then, one does not suffer in pain. The cycle of birth and death is brought to an end, and death has no power over at all. (651)

12. Whoever works for the Lord's devotees and sings His Praises - his pains of birth and death are taken away. (1206)

Through service, the condolatory call of yamas (couriers of death) ceases too—

13. In His Grace, the Guru engaged me in the Lord's service, and then, the Messenger of Death gave up pursuing me. (701)

14. Those who serve the True Guru, are transformed from powerless into powerful. With every breath and morsel of food, the Lord abides in their minds forever, and the Messenger of Death cannot even see them. (854)

ਗੁਰੂ ਸੇਵਿ ਮਨਾ ਹਰਿ ਜਨ ਸੰਗੁ ਕੀਜੇ ॥

ਜਮੁ ਜੰਦਾਰੁ ਜੋਹਿ ਨਹੀ ਸਾਕੈ ਸਰਪਣਿ ਡਸਿ ਨ ਸਕੈ
ਹਰਿ ਕਾ ਰਸੁ ਪੀਜੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਜਨ ਸਾਚੇ ਕਾਟੇ ਜਮ ਕਾ ਵਾਹਾ ਹੋ ॥

(ਪੰਨਾ-905)

(ਪੰਨਾ-1053)

(ਪੰਨਾ-336)

(ਪੰਨਾ-421)

(ਪੰਨਾ-362)

(ਪੰਨਾ-415)

(ਪੰਨਾ-423)

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਧਨ ਭੀ ਛੁਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਛੁਟਨੁ ਨਹੀ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ
ਛੁਟਨੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੋ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਕਰਾਏ ॥
ਨਾਨਕ ਸਿਰੁ ਦੇ ਛੁਟੀਐ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਪਾਏ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ 'ਦੁਰਮਤਿ' ਭੀ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—

ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੇਵਿਐ ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਜਾਈ ॥
ਅਉਗਣ ਕਾਟਿ ਪਾਪਾ ਮਤਿ ਖਾਈ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਪੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ—

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ॥
ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਨ ਲਾਗੇ ਕੋਇ ॥

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਤਿਊਂਵਣ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ॥
ਆਪੁ ਪਛਾਣਿ ਹਰਿ ਪਾਵੇ ਸੋਇ ॥

1. Serve the Guru, O mind, and associate with the humble servants of the Lord. The tyrannical Messenger of Death cannot touch you, and the serpent of Maya cannot sting you, when you drink in the sublime essence of the Lord. (905)

2. Those humble beings who serve the True Guru are true. He snaps the noose of death from around their necks. (1053)

By doing sewa we also get liberated from bondages (of attachments)—

3. Says Kabeer, you shall not be saved like this, O crazy mind; only by serving the Lord will you find release. (336)

4. He alone serves the Guru, whom the Lord Himself inspires to do so. O Nanak, offering his head, one is emancipated, and honored in the Court of the Lord. (421)

Evil-mindedness is eradicated too with the doing of service—

5. Serving the True Guru, duality and evil-mindedness are taken away. Guilty mistakes are erased, and the sinful intellect is cleansed.

Awareness of one's self is obtained through doing service--

6. Serving the True Guru, understanding is obtained, and then, one is not attached to the love of duality. 362

7. Serving the Guru, I have come to understand myself. 415

8. Serving the Guru, one comes to know the three worlds. Understanding his own self, he obtains the Lord. 423

ਚਲਦਾ.....

Cont...../ Lekh 97